

Сторінки історії

УДК 616.89(477.85)

І.П.Дишук, С.М.Русіна, Р.І.Рудницький, В.І.Курик

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ВЧЕНИХ-ПСИХІАТРІВ БУКОВИНСЬКОГО КРАЮ

Кафедра нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М.Савенка (зав. – проф. В.М.Пашковський)
Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

Резюме. З часу створення кафедри психіатрії при Чернівецькому медичному інституті минуло 65 років. Упродовж цього періоду науковці-дослідники працювали над проблемами судинної патології, шизофренії,

парафренії. Естафету вчених із світовим ім'ям достойно несуть науковці, які працюють на кафедрі сьогодні.

Ключові слова: вчені-психіатри, напрямки наукової роботи.

Засновником кафедри психіатрії Чернівецького державного медичного інституту та її першим завідувачем була доктор медичних наук, професор Ніна Павлівна Татаренко (1945-1951), учениця академіка В.П.Протопопова, відомий учений, клініцист, педагог, організатор психіатричної служби. У 1947 році Н.П.Татаренко захистила докторську дисертацію на тему «К психопатології фантомних явлень у свежемпутированных». У 1948 році затверджена у вченому званні професора.

Під керівництвом Н.П.Татаренко розробляли такі наукові напрями кафедри: дослідження патофізіологічних механізмів у розвитку психопатологічних явищ при ендогенних, екзогенних, інволюційних та старечих психозах. Її науковий доробок за час перебування завідувачем кафедри психіатрії Чернівецького державного медичного інституту складає понад 50 наукових праць, у тому числі монографія «К психопатології и патофизиологии фантома свежемпутированных» (1952).

У 1953 році на посаду завідувача кафедри психіатрії Чернівецького медичного інституту обирається доктор медичних наук, професор Георгій Юрійович Маліс (1953-1961 – учень академіка АМН СРСР В.П.Осипова. У 1949 році Г.Ю.Маліс захистив докторську дисертацію на тему «К патогенезу шизофрениі». У 1954 році затверджений у вченому званні професора.

Наукові дослідження під керівництвом професора Г.Ю.Маліса спрямовані на вивчення етіології і патогенезу шизофренії. Вони проводилися спільно з кафедрами мікробіології, патологічної фізіології, біохімії, вірусологічною лабораторією міської СЕС. Вивчався стан імунологічної реактивності хворих на шизофренію (Г.Ю.Маліс, Г.П.Касько). Досліджувався стан кісткового мозку; застосовувалася методика мічених атомів; вивчався вплив сироватки крові хворих на шизофренію на культуру тканин ембріонів; досліджувалися зміни міжклітинних мембран та гемопоез у хворих на шизофренію. Кафедра встановила наукові контакти з ученими Росії (В.М.Морозов, А.В.Снежневський, О.В.Кербиков), Італії, Франції, Німеччини, Канади,

Болгарії. Підсумком наукових досліджень під керівництвом професора Г.Ю.Маліса стала його монографія «К этиологии шизофрениі» (1959). У 1961 році ця монографія з доповненнями вийшла з друку в Нью-Йорку („Research on etiology of schizophrenia”, New York, 1961).

Ім'я професора Г.Ю.Маліса увійшло в історію світової психіатрії як автора інфекційно-токсичної (вірусної) природи шизофренії. Професор Г.Ю.Маліс був досвідченим педагогом, талановитим науковцем, здібним організатором, висококваліфікованим лікарем - психіатром. Його науковий доробок досить різноманітний і вагомий. Це наукові праці не тільки з психіатрії, але й із загальної психології, вікової психології, кримінальної і судової психології та психіатрії, військової психології.

Першим клінічним ординатором кафедри психіатрії в 1951 році стає випускник Чернівецького медичного інституту Касько Ганна Пилипівна, учениця доктора медичних наук, професора Георгія Юрійовича Маліса. Навчаючись у клінічній ординатурі, Г.П.Касько працювала над кандидатською дисертацією на тему «Переливание крови в терапии нейропсихических расстройств астенической природы», яку успішно захистила й у 1954 році зарахована асистентом кафедри психіатрії.

Асистентом кафедри, після закінчення аспірантури при кафедрі нервових хвороб у 1965 році, призначено кандидата медичних наук В.І.Курика, у 1973 році асистентом кафедри призначено І.П.Дишука. Під керівництвом доктора медичних наук, професора С.М.Савенка В.І.Курик у 1966 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Клинико-ангиографические параллели при атеросклерозе сосудов головного мозга», а 1973 року І.П.Дишук захистив кандидатську дисертацію на тему «К вопросу о содержании аминокислот и активности аминотрансфераз (АСТ и АЛТ) в сыворотке крови у больных с нарушениями мозгового кровообращения при гипертонической болезни и атеросклерозе сосудов головного мозга».

У 1967 році на посаду завідувача обирається доцент Юрій Андрійович Антропов (1968-1979 рр.). У 1970 році Ю.А. Антропов захистив докторську дисертацію на тему «Парафрениа систематическая и парафренические синдромы». У дисертаційній роботі продовжена розробка крєпєліновської систематики ендогенних психозів. У 1973 році Ю.А. Антропову присвоєно вченє звання профєсорє.

Основними науковими напрямими профєсорє Ю.А.Антроповє та співробітників кафедрє були дослідження патофізіологічних механізмів ендогенних та екзогенних психічних розладів, зокрема психічних розладів судинного генезу. У його наукових працях не тільки уточнювалися вже відомі, а й описувалися нові підходи до розуміння патогенезу окремих психопатологічних симптомів і синдромів. За період роботи в Чернівецькому медичному інституті ним опубліковано біля 100 наукових праць, у тому числі монографія «Догляд за хворими у психіатричному стаціонарі», методичні рекомендації для лікарів «Ранняя диагностика и лечение инфекционного психоза типа «острого бреда».

У 1992 році на посаду завідувача кафедри нервових хвороб та психіатрії за конкурсом обрано кандидата медичних наук, доцента Івана Петровича Дищука, який очолював кафедру до 1998 року.

За період роботи доцента І.В.Дищука на посаді завідувача кафедри колектив кафедри оновився молодими викладачами, а саме асистентами з курсу психіатрії стали кандидати медичних наук: В.Г.Дєркач (тема кандидатської дисертації «Показники вуглеводного обміну у хворих з ранніми формами хронічної цереброваскулярної недостатності при гіпертонічній хворобі та церебральному атеросклерозі», 1984р.) і Р.І.Рудницький (тема кандидатської дисертації «Деякі питання епідеміології, психопротєлактики, психотерапії пограничних психічних розладів у сільській місцевості», 1992 р.) та пошукувачі: С.М. Русіна і Т.І. Лазук. Співробітники кафедри та курсу психіатрії постійно виконували планову наукову роботу, вивчали стан компенсаторно-приспосувальних можливостей при порушеннях мозкового кровообігу, зокрема розробка клінічних електрофізіологічних та психологічних критеріїв діагностики хронічної недостатності мозкового кровообігу у хворих на алкоголізм з відповідною корекцією лікування.

На курсі психіатрії та медичної психології впродовж останніх років виконувалися дисертаційні роботи. Асистент С.М.Русіна захистила кандидатську дисертацію на тему «Хронобіологічні особливості і хронотерапія непсихотичних і психотичних розладів атеросклеротичного генезу» (2000 р.), а в 2009 р. вона виконала і подала до офіційного захисту докторську дисертацію на тему «Психічні та поведінкові розлади у підлітків із соціальною депривацією (причини, клініка, діагностика, лікування)», в яких вперше наведено нове вирішення науково-практичної задачі

вдосконалення ранньої діагностики, оптимізації диференційованої терапії та корекції непсихотичних і психотичних психічних розладів судинного генезу та психічних і поведінкових розладів у підлітків із психічною депривацією.

У 2003 р. асистент Лазук Т.І, захистила кандидатську дисертацію на тему «Непсихотичні психічні розлади у хворих, що перенесли інсульт на фоні гіпертонічної хвороби», в якій розроблено новий підхід до комплексної диференційованої діагностики і терапії непсихотичних психічних розладів.

З 1987-1991 рр. курс психіатрії виконував фрагмент планової НДР кафедри «Клінічно-психопатологічні, клінічно-електрофізіологічні та клінічно-психологічні критерії компенсаторно-приспосувальних можливостей у хворих на алкоголізм у поєднанні з недостатністю мозкового кровообігу».

У 1992-1998 рр. викладачі курсу психіатрії виконували планову НДР на тему «Значення уніфікованих клінічно-психопатологічних, клінічно-електрофізіологічних та клінічно-психологічних показників у діагностиці алкоголізму в поєднанні ХНМК з урахуванням компенсаторно-приспосувальних можливостей».

У 2000-2004 рр. виконували планову НДР на тему «Вивчити епідеміологію, етіологію, особливості клінічних проявів, стан біоелектричної активності головного мозку і церебральної гемодинаміки в осіб з розумовою відсталістю у Чернівецькій області. Розробити профілактичні заходи і впровадити їх у медичну практику». Підсумком цієї роботи стала монографія авторів: Дєркач В.Г., Дишук І.П., Рудницький Р.І., Русіна С.М., Шевчук В.Д. «Розумова відсталість: епідеміологія, чинники ризику, профілактичні заходи» – Чернівці, 2005. – 123 с.

У 2005-2009 рр. співробітники кафедри виконують планову НДР на тему «Вивчити особливості формування психічної, психологічної та сексуальної дезадаптації у жителів Чернівецької області. Розробити соціально-реабілітаційні заходи і впровадити їх у медичну практику». На основі даних матеріалів С.М.Русіна видала монографію «Психічна депривація в підлітковому віці». – Чернівці, 2008. – 240 с.

Науковцями-психіатрами БДМУ підготовлені і видані такі навчальні, навчально-методичні і наукові видання: 1. Короткий тлумачний словник психічних термінів / [Дишук І.П., Сонник Г.Т., Танаскова І.П., Синиця В.Г.]. – Полтава-Чернівці, 1993. – 72 с. 2. Дишук І.П. Клінічні задачі психіатрії / Дишук І.П., Дєркач В.Г., Курик В.І. – Чернівці, 2000. – 35 с. 3. Дишук І.П. Методичні рекомендації «Загальна психопатологія» / Дишук І.П., Дєркач В.Г., Курик В.І. – Чернівці, 1996. – 34 с. 4. Дєркач В.Г. Екопатологія цереброваскулярних розладів у регіоні Північної Буковини / В.Г.Дєркач. – Чернівці, 2002. – 149 с. 5. Невідкладна допомога в психіатрії / [Дишук І.П., Дєркач В.Г., Рудницький Р.І., Курик В.І., Русіна С.М.]. – Чер-

нівці: БДМА, 2005. – 63 с. 6. Рудницький Р.І. Практикум з психотерапії / Р.І.Рудницький. – Чернівці: БДМА, 2001. – 102 с. 7. Дишук І.П.(спів-автор). Психіатрія / За ред. проф. О.К.Напрєєнка. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – К.: Здоров'я, 2001. – 584 с. 8. Синдроми психічних та поведінкових розладів / [Русіна С.М., Деркач В.Г., Дишук І.П., Рудницький Р.І.]. – Чернівці: Технодрук, 2005. – 132 с. 9. Пішак В.П. Чернецький Василь Кирилович – вчений, клініцист-невропатолог, педагог / Пішак В.П., Пашковський В.М., Дишук І.П. – Чернівці, 2004. – 126 с. 10. Русіна С.М. Дитяча психіатрія / С.М.Русіна, В.Г.Деркач. – Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко, 2005. – 124 с. 11. Русіна С.М. Психічні розлади дитячого та підліткового віку / С.М.Русіна, В.Г.Деркач. – Чернівці: БДМУ, 2008. – 233 с. 12. Деркач В.Г. Тестові завдання з психіатрії та наркології / В.Г.Деркач. – Чернівці: БДМУ, 2009. – 109 с.

За останні 4 роки доцентом Лазук Т.І. за підтримки співробітників кафедри організовано і проведено дві науково-практичні конференції з міжнародною участю: „Психосоматичні розлади. Психотерапія” (Чернівці, 2005 р.); „Сучасні аспекти лікування психічних розладів” (Чернівці, 2007 р.).

Науковці-психіатри співпрацювали з клінічними психіатричними лікарнями Німеччини, Швейцарії. На сьогоднішній день є плідною співпраця з науковцями наступних закладів: кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Української медичної стоматологічної академії м. Полтава; кафедри психіатрії та наркології Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова і відділу психіатрії Державної установи «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків АМН України» м. Харків; кафедри психіатрії та наркології Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця; кафедри сексології та медичної психології ХМАПО; НДІ сексології та

медичної психології м. Харків; Українського інституту сексології та андрології м. Київ. Налагоджується співпраця з науковцями кафедри психіатрії Московської медичної академії ім. І.М.Сеченова та співробітниками клінічної психіатричної лікарні м. Монреалю (Канада).

Доценти Дишук І.П., Рудницький Р.І., Деркач В.Г., Русіна С.М. та асистент Курик В.І. є членами науково-медичного товариства невропатологів, психіатрів та наркологів України; членами Національної ліги психотерапії, психосоматики та медичної психології України. Доцент Рудницький Р.І. має звання доктора медицини республіки Польща і доктора філософії України, є членом Української асоціації сексологів та андрологів, а також членом Європейської асоціації сексуальної медицини.

Основними напрямками наукових досліджень науковців – психіатрів курсу психіатрії та медичної психології є психопрофілактика, діагностика та лікування межових станів, психосоматичних розладів у підлітків та дорослого населення, сексуальної дисгармонії та їх психотерапевтична корекція.

На етапі завершення знаходяться дві докторські дисертації: доц. Русіної С.М. та доц. Рудницького Р.І. Науково-практична значимість даних робіт полягає в тому, що розроблена авторами програма медико-соціальної реабілітації підлітків із психічними та поведінковими розладами, психокорекційної роботи для подружньої пари дозволяє підвищити ефективність надання допомоги та скоротити термін їх лікування і зменшити кількість рецидивів даних порушень.

На сьогоднішній день, як і 65 років тому, науковці-психіатри творчо працюють по наданню лікувальної і консультативної допомоги лікувально-профілактичним закладам практичної охорони здоров'я Буковини, примножуючи славні традиції своїх вчителів і здобутки Буковинського державного медичного університету.

НАУЧНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ УЧЕНЫХ-ПСИХИАТРОВ БУКОВИНСКОГО КРАЯ

И.П.Дишук, С.Н.Русина, Р.И.Рудницкий, В.И.Курик

Резюме. Со времени создания кафедры психиатрии при Черновицком медицинском институте прошло 65 лет. На протяжении этого периода сотрудники кафедры работали над проблемами сосудистой патологии, шизофрении, парафрении. Эстафету ученых с мировым именем достойно несут научные сотрудники, которые работают на кафедре сейчас.

Ключевые слова: ученые - психиатры, направления научной работы.

SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF SCIENTISTS-PSYCHIATRICALS OF THE BUKOVINIAN LAND

I.P.Dyshchuk, S.M.Rusina, R.I.Rudnyts'kyi, V.I.Kuryk

Abstract. Since the time of the foundation of the Department of Psychiatry at the Chernivtsi Medical Institute 65 years have elapsed. Over this period the researchers have been working over the problems of vascular pathology, schizophrenia, paraphrenia. The baton of the scientists known all over the world is properly carried by the researchers who work at the Department now.

Key words: scientists-psychiatrics, trends, scientific-research activity.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – доц. В.Е.Кардаш

Buk. Med. Herald. – 2010. – Vol. 14, № 2 (54). – P. 153-155

Надійшла до редакції 1.12.2009 року